

บทที่ 7 มนุษย์กับกฎหมาย

รองศาสตราจารย์ไฉไล

**มนุษย์ในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความ
สุขนั้น ก็มีความจำเป็นที่จะต้องมีกฎหมาย ดัง
สุภาษิตที่ว่า “ที่ใดมีสังคมที่นั่นมีกฎหมาย”
(ubisocietas, ibi jus)**

7.1 กฎหมายคืออะไร

ในสังคมนั้นจะเกิดความสงบสุขเรียบร้อย สมาชิกในสังคมต้องรู้จักการเคารพสิทธิและการปฏิบัติตามหน้าที่ โดยกลไกสำคัญนั้นคือ “ระบบควบคุมสังคม” ซึ่งถือเป็นระเบียบแบบแผนความประพฤติสำหรับการปฏิบัติต่อกันมีการสั่งสมและถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นเป็นระยะเวลายาวนาน จนกระทั่งคนในสังคมเห็นคุณค่าและยึดถือปฏิบัติตามกลายเป็นแบบแผนที่เรียกว่า “วิถีประชา” เช่น กริยาท่าทาง การแต่งกาย ฯลฯ พัฒนาจนกลายเป็นสิ่งที่ทุกคน หรือสมาชิกในสังคมนั้นๆเห็นว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องดีงามและจะต้องปฏิบัติตามอันได้แก่ “ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี หรือศีลธรรม” ซึ่งหากสมาชิกคนใดหรือล่วงละเมิดจะเกิดเป็นความสำนึกร่วมกันของคนในสังคมนั้นว่าจำเป็นต้องมีการลงโทษ เพื่อบังคับให้สมาชิกจำเป็นต้องปฏิบัติตาม

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า “กฎหมาย เป็น
เครื่องมือของรัฐในการปกครองประเทศโดยทำ
หน้าที่กำหนดกลไกเพื่อจัดระเบียบของสังคมหรือ
กำหนดสิทธิหรือหน้าที่ของสมาชิกในสังคมในรูป
แบบต่างๆ ในอันที่จะดำรงเป้าหมายสูงสุดในการ
รักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยและประโยชน์
ส่วนรวมของสังคม ขณะเดียวกันกฎหมายจะต้อง
เกิดทุนไว้ซึ่งสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของสมาชิก
ในสังคมด้วย

7.2 ลักษณะสำคัญของกฎหมาย

ระเบียบแบบแผนในสังคมใดเป็นกฎหมายหรือไม่ ต้องอาศัยเกณฑ์การพิจารณาดังต่อไปนี้

7.2.1 กฎหมายต้องมาจากรัฐชาติปัตย์

รัฐชาติปัตย์ มาจากคำว่า “รัฐ” และคำว่า “อธิปไตย” “รัฐ” หมายถึง กลุ่มคนที่รวมกันอยู่ในดินแดนอันมีอาณาเขตแน่นอน และมีรัฐบาลซึ่งมีอำนาจอธิปไตยหรืออำนาจสูงสุดในการดำเนินกิจการของรัฐทั้งในประเทศและนอกประเทศโดยอิสระ “อธิปไตย” หมายถึง อำนาจสูงสุดอันได้แก่ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการระบบการปกครองในเราต้องพิจารณาจากระบบการปกครองของรัฐ ปัจจุบันสามารถออกแบ่งออกเป็น 2

ระบบในต่อไปนี้แต่ละระบบจะระชาธิปไตยและระบบองแปดคือการ

7.2.2 กฎหมายต้องเป็นคำสั่งหรือข้อบังคับที่ใช้ได้ทั่วไป

การกำหนดให้กฎหมายมีลักษณะของการใช้บังคับได้ทั่วไปนี้ถือเป็นการแยกความแตกต่างระหว่างกฎหมายกับขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี ที่ถือเป็นแบบแผนความประพฤติที่เป็นเรื่องภายในของสังคมที่มีความผูกพันหรือมีความเกี่ยวพันอย่างแน่นแฟ้น เช่น สังคมในระดับชนเผ่า หมู่บ้าน เป็นต้น

การพิจารณาลักษณะประการนี้ ต้องพิจารณาระดับของสังคมในระดับประเทศหรือรัฐซึ่งมีความแตกต่างทางด้านขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณี ให้คนในสังคมที่มีความหลากหลายทางเพศ วัย ฐานะ สถานภาพเศรษฐกิจ และวัฒนธรรม สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ถือเป็นลักษณะสำคัญที่ต้องใช้บังคับกับบุคคลทั่วไปไม่จำเพาะเจาะจงแก่ผู้หนึ่งผู้ใดโดยเฉพาะ ไม่มีการเลือกปฏิบัติ

7.2.3 กฎหมายต้องเป็นข้อบังคับที่ใช้ได้เสมอไป

หมายถึง เมื่อมีการประกาศกฎหมายใดขึ้นใช้บังคับกฎหมายนั้นจะมีผลผูกพันให้ทุกคนต้องปฏิบัติตาม “บุคคลจะอ้างความไม่รู้กฎหมายเพื่อไม่ปฏิบัติตามไม่ได้” และมีผลใช้บังคับไปจนกว่ากฎหมายนั้นจะถูกยกเลิกตามทฤษฎี “การประกาศใช้กฎหมาย (Enacted Law)”

7.2.4 กฎหมายต้องมีสภาพบังคับ

เช่น การลงโทษทางอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญา 5 สถาน ได้แก่ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน การบังคับทางแพ่ง เช่น การเรียกร้องให้ส่งมอบทรัพย์สิน การเรียกร้องให้ชำระหนี้ หรือการเรียกให้ใช้ค่าสินไหมทดแทน และหมายความร่วมมือการบังคับคดี อันได้แก่ การยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษานำออกขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ เป็นต้น

7.2.5 กฎหมายต้องมีกระบวนการที่แน่นอนเพื่อให้ทุกคนปฏิบัติตาม

สมาชิกของสังคมต้องปฏิบัติตามจะหลีกเลี่ยงมิได้โดยการบังคับที่จะได้ผลดีที่สุดต้องเกิดจากความยอมรับ (consent) ตามทฤษฎีสัญญาประชาคม (Social Contract) เพื่อรักษาไว้ซึ่งเสรีภาพ (liberty) และความสามานฉันท์ (fraternity) โดยผ่านกระบวนการใช้อำนาจที่ถูกต้องขององค์กรและเจ้าหน้าที่ต่างๆ เช่น ตำรวจ อัยการ ศาล และ ราชทัณฑ์ เป็นต้น

7.3 ที่มาของกฎหมาย

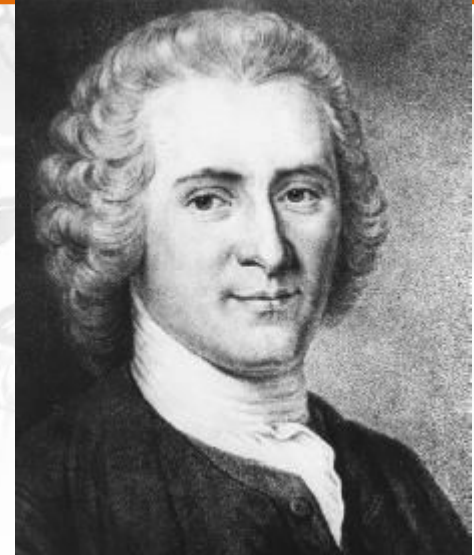
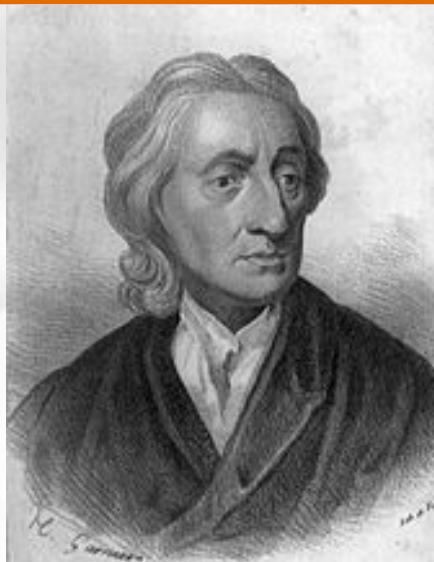
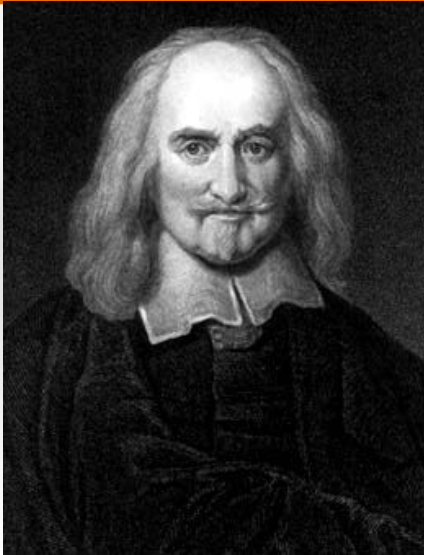
7.3.1 กฎหมายมาจากหลักศีลธรรม ศาสนา และจารีตประเพณี

ความรู้สึกลึกซึ้งชอบชั่วดี ภายในจิตใจของมนุษย์ มนุษย์ต้องระมัดระวังไม่กระทำในสิ่งเหล่านี้ ความรู้สึกที่ระมัดระวังเหล่านี้จะเกิดขึ้นในจิตใจของมนุษย์เองว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่ควรกระทำหรือไม่ควรกระทำที่เราเรียกว่า “ศีลธรรม” ซึ่งอาจถ่ายทอดผ่านคำสอนของศาสนาและจารีตประเพณี และผู้ร่างก็นำมาสร้างเป็นกฎหมายขึ้นเพื่อใช้บังคับกับคนในสังคม

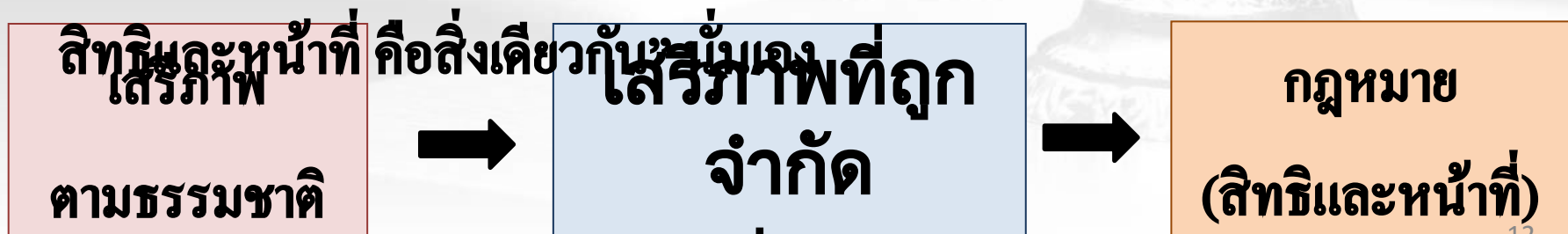

7.3.2 กฎหมายมาจากสัญญาประชาคม

เป็นแนวคิดของกลุ่มนักนิติศาสตร์ในกลุ่มสำนักกฎหมายบ้านเมือง (Positivism Law School) นั้น Thomas Hobbes (1588-1679) และ John Locke (1632-1704) นักปรัชญาชาวอังกฤษ ได้เสนอแนวคิดที่ “กฎหมายนั้นเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นตามหลักที่มีการเกิดขึ้นและการพัฒนาของมนุษย์” ต่อมา Jean Jaques Rousseau (1712-1778) นักปรัชญาชาวฝรั่งเศส ได้เป็นผู้อธิบายทฤษฎีสัญญาประชาคม

กฎหมายเป็นกฎเกณฑ์การของสังคมที่เกิดจากการจำกัดเสรีภาพ
บางส่วนเท่าที่จำเป็นเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมหรือกล่าวอีก
นัยหนึ่งว่า บุคคลในสังคมล้วนมีหน้าที่ในการเคารพสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่น
ดังนั้นจึงสรุปความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมาย สิทธิหน้าที่ และเสรีภาพได้ว่า
“เสรีภาพตามธรรมชาติของมนุษย์จะถูกจำกัดบางส่วนเท่าที่จำเป็น โดย
กฎหมาย ทั้งนี้เป็นไปเพื่อการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของผู้อื่นให้คนใน
สังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขเป็นระเบียบเรียบร้อย” ดังนั้น
“กฎหมาย จึงเป็นทั้งเครื่องมือในการควบคุม และคุ้มครองที่กำหนดให้
บุคคลมีสิทธิ เสรีภาพและหน้าที่” หรืออาจกล่าวได้ว่า “เสรีภาพของมนุษย์
สามารถถูกจำกัดบางส่วนเท่าที่จำเป็น โดยกฎหมาย” หรือ “กฎหมาย และ

เท่าที่จำเป็น

7.3.3 กฎหมายมาจากระบบกฎหมาย

ตามหลักที่ว่า “ทุกคนย่อมเสมอภาคกันภายใต้กฎหมาย (*equality before the law*)” สามารถพิจารณาได้จากระบบกฎหมาย ดังนี้

1) ระบบกฎหมายซีวิลลอว์

ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil Law) หรือบางตำราเรียกว่า “ระบบกฎหมายภาคพื้นยุโรป” อาทิ ฝรั่งเศส เยอรมัน โปรตุเกส เนเธอร์แลนด์ และสเปน เป็นต้น โดยมีที่มาจากกฎหมายโรมัน ซึ่งกฎหมายโรมันนี้มีชีวิตอยู่ 2 ช่วงด้วยกัน คือ

ช่วงแรกคือ ช่วงของการที่กฎหมายโรมันเป็นกฎหมายของรัฐเล็กๆ และได้พัฒนาเป็นอาณาจักร โรมัน ซึ่งยุคของกฎหมายช่วงแรกนี้สิ้นสุดลงใน

สมัยจักรพรรดิคอนสแตนติน

ช่วงที่สองคือ ช่วงของการรื้อฟื้น (Renaissance) มีการนำกฎหมายของจักรพรรดิจัสติเนียนขึ้นมาศึกษา และนำมาบังคับใช้อีกครั้งหนึ่ง

กฎหมายส่วนใหญ่คือ กฎหมายจารีตประเพณี และธรรมเนียมปฏิบัติของชาวโรมันที่มีได้เป็นลายลักษณ์อักษร และในยุคนี้มีการแบ่งชนชั้นการปกครองออกเป็น 2 ชั้น คือ ชนชั้นปกครอง (Patrician) ซึ่งมีสิทธิมีเสียงในการปกครองและรู้กฎหมาย ส่วนอีกชนชั้น คือ สามัญชน (Plebeian) ซึ่งไม่มีสิทธิมีเสียงในการปกครองและไม่รู้กฎหมาย เมื่อเวลาผ่านไปชนชั้นที่ถูกปกครองซึ่งเป็นคนส่วนมากไม่พอใจที่ตนไม่มีโอกาสรู้กฎหมาย จึงได้มีการนำกฎหมายจารีตประเพณีมาบันทึกลงในไม้ 12 แผ่น แล้วนำไปตั้งที่กลางตลาดสาธารณะกลางเมืองเพื่อให้ประชาชนทุกคนได้รู้กฎหมาย เรียกว่า “กฎหมายสิบสองโต๊ะ (Law of Twelve Tables)” และถือเป็นครั้งแรกของการยอมรับว่ากฎหมายเป็นสิ่งที่ต้องเปิดเผยให้ทุกคนได้รู้และกฎหมายยังเป็นสิ่งที่เรานำมา

ในสมัยของพระเจ้าจัสติเนียน (Justinian) ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้น เพื่อจัดทำประมวลกฎหมายขึ้นใหม่ เรียกว่า “Corpus Juris Civilis”

ภายหลังจากที่อาณาจักรโรมันล่มสลาย และเข้าสู่ยุคปัจจุบันที่มีการแบ่งแยกประเทศต่างๆ เช่น ประเทศฝรั่งเศส ก็ได้มีการนำกฎหมายโรมันมาปรับใช้ในประเทศของตน เป็นต้น การสร้างกฎหมายในระบบกฎหมายภาคพื้นยุโรปนี้จึงมีที่มาหรือบ่อเกิดของกฎหมายที่มีลักษณะพิเศษ คือ เน้นการให้อำนาจปกครองจากรัฐภายใต้หลักของการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนอย่างชัดเจน โดยใช้รัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุด มิใช่การปกครองโดยใช้อำนาจอำเภอใจของผู้ปกครอง ดังนั้น ประเทศในระบบกฎหมายภาคพื้นยุโรป หรือ “ซีวิลลอว์” จึงถูกเรียกว่าเป็น “นิติรัฐ” อันหมายถึง รัฐที่ต้องมีกฎหมายลายลักษณ์อักษรเป็นกฎหมายสำคัญในการปกครองประเทศ ด้วยเหตุนี้ทั้งองค์กรนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการจึงต้องผูกพันอยู่

ในระบบกฎหมายภาคพื้นยุโรป ซึ่งเป็นต้นแบบที่มาของกฎหมายไทยนั้นมีข้อสังเกตน่าสนใจดังต่อไปนี้

- ในระบบกฎหมายนี้ถือว่ากฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรมีความสำคัญกว่าคำพิพากษาของศาล และจารีตประเพณี**
- ในระบบกฎหมายนี้ คำพิพากษาของศาลไม่ใช่ที่มาของกฎหมาย แต่เป็นเพียงบรรทัดฐานแบบอย่างของการตีความหรือการใช้กฎหมายของศาลเท่านั้น**
- ในระบบกฎหมายนี้ การใช้กฎหมาย และการศึกษากฎหมาย ต้องเริ่มต้นจากตัวบทกฎหมายเป็นสำคัญ จะถือเอาคำพิพากษาศาล หรือความเห็นของนักกฎหมายมาก่อนหลักกฎหมายไม่ได้**
- ในระบบกฎหมายนี้มีการแบ่งแยกประเภทกฎหมายออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ กฎหมายเอกชนและกฎหมายมหาชน**

“หลักนิติรัฐ” ยังหมายความว่ารวมถึง หลักการที่ว่ากฎหมายต้องขึ้นอยู่กับหลักเหตุผล หลักความเสมอภาค หลักการห้ามมีผลย้อนหลังเพื่อลงโทษกับบุคคล หลักไม่มีกฎหมายไม่มีความผิด หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ หลักการแบ่งแยกอำนาจ และหลักประกันความเป็นอิสระของผู้พิพากษาอีกด้วย

2) ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์

(Common Law) เริ่มขึ้นในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 11 โดยกษัตริย์
อังกฤษทรงพระนามว่า William the Conqueror (William 1)

พระองค์ได้จัดตั้งสถาบันบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งจะมี ศาลหลวง
ทำหน้าที่ในการพิจารณาคดีเสมือนเป็นศาลสูง โดยกฎหมายที่ศาลหลวงใช้
คือ คอมมอนลอว์ ซึ่งเป็นจารีตประเพณีต่างๆ จึงเป็นกฎหมายที่ไม่เป็น
ลายลักษณ์อักษร หรือ “กฎหมายจารีตประเพณี”

ปัจจุบันระบบคอมมอนลอว์มีใช้ที่ใช้อยู่ในประเทศอังกฤษ
สหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และประเทศที่เคยอยู่ใน
เครือจักรภพอังกฤษ เป็นต้น มีข้อสังเกตที่น่าสนใจ ดังนี้

• คำพิพากษาคือเป็นบ่อเกิดของกฎหมาย “ข้อเท็จจริงอย่างเดียวกัน ย่อมต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเดียวกัน”

• กฎหมายลายลักษณ์อักษรเป็นเพียง *ข้อยกเว้น* ของกฎหมายในระบบคอมมอนลอว์

• การศึกษากฎหมายต้องเริ่มจากการศึกษาคำพิพากษาของศาล

• ระบบกฎหมายนี้ไม่มีการแบ่งประเภทกฎหมายออกเป็นกฎหมายเอกชน และ กฎหมายมหาชน เนื่องจากระบบกฎหมายถือว่าทั้งรัฐและเอกชนมีความเท่าเทียมกันในสายตาของกฎหมาย

ประเทศอังกฤษจึงไม่มีรัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษร การประกันสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลในอังกฤษ จึงไม่ได้เป็นการประกันในระดับรัฐธรรมนูญแต่จะได้รับการประกันสิทธิขั้นพื้นฐานโดยองค์กรตุลาการ

7.4 วิวัฒนาการของกฎหมาย

7.4.1 วิวัฒนาการของกฎหมายสากล

ในจักรวรรดิโรมันนั้นมีกฎหมายที่ใช้บังคับในอาณาจักร คือ “กฎหมายโรมัน” หรือ “กฎหมายพลเมือง (Jus Civile)”

“กฎหมายโรมัน” เป็นกฎหมายที่ถูกบัญญัติขึ้นตามหลักกฎหมายธรรมชาติ และพัฒนาเรื่อยมาจนกระทั่งมีการรวบรวมเป็นหมวดหมู่เกิดขึ้นเป็น “กฎหมายสิบสองโต๊ะ” เมื่อประมาณ 450 ปีก่อนคริสตกาล โดยระยะแรกจัดทำขึ้นมาบนแผ่นไม้จำนวน 12 แผ่น และต่อมาได้เปลี่ยนเป็นใช้แผ่นทองเหลือง เพื่อนำไปตั้งไว้ในที่สาธารณะกลางเมือง ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ได้บัญญัติสาระสำคัญที่ครอบคลุมถึงกฎเกณฑ์ต่างๆ ตามคำสอนของศาสนา และจารีตประเพณี

ต่อมาเกิดปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวกับบุคคลอื่น
ภายนอกที่มีเชื้อพลเมืองชาวโรมันโดยทางออกของผู้ร่างกฎหมายก็คือการจัด
ทำกฎหมายขึ้นอีกหนึ่งฉบับ เพื่อใช้กับคนต่างด้าวที่อยู่อาศัยในจักรวรรดิ
โรมัน เรียกว่า “กฎหมายโลก (Jus Gentium)”

กระทั่งในสมัยจักรพรรดิจัสติเนียน (Justinian) ได้มีการปฏิรูปกฎหมาย
ให้สามารถใช้บังคับแก่คนทั่วไปในจักรวรรดิโรมัน ได้แก่
“ประมวลกฎหมายจัสติเนียน (Corpus Juris Civilis)” ถือเป็นกฎหมายของ
โรมันฉบับที่มีอิทธิพลอยู่เหนือกฎหมายของประเทศต่างๆ ในทวีปยุโรปเป็น
อย่างมาก เพราะเป็นกฎหมายที่มีความแน่นอนชัดเจนเนื่องจากได้จัดทำเป็น
กฎหมายลายลักษณ์อักษร

ประเทศในทวีปยุโรปที่มีความเป็นมาของ
กฎหมายที่น่าสนใจ และเป็นต้นแบบของกฎหมาย
ไทยได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส และประเทศเยอรมัน
สำหรับในประเทศฝรั่งเศสได้มีการพัฒนากฎหมาย
เพิ่มมากขึ้นกว่าในสมัยโรมัน คือ ประเทศฝรั่งเศสมี
การบัญญัติกฎหมายในรูปประมวลกฎหมายไว้ถึง
ห้าฉบับ ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา
ประมวลกฎหมายแพ่ง ประมวลกฎหมายพาณิชย์
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และ
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ในรัชสมัยของพระเจ้านโปเลียนได้มีการจัดทำ
ร่างประมวลกฎหมาย ซึ่งต่อมาเรียกว่า”

ทำให้วิวัฒนาการของกฎหมาย ในยุคหลังๆ มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ดังเช่นประมวลกฎหมายเยอรมัน (ค.ศ. 1900) ที่เกิดขึ้นภายหลังกฎหมายฝรั่งเศส โดยมีการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของกฎหมายฝรั่งเศสที่มีอยู่เดิม

ทั้งนี้ สำหรับการบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทยในระยะแรกก็ได้นำหลักของประเทศฝรั่งเศส และประเทศสวิตเซอร์แลนด์มาใช้ และต่อมาจึงเปลี่ยนมายึดแบบอย่างจากประมวลกฎหมายของประเทศเยอรมันและประเทศญี่ปุ่น รวมทั้งกฎหมายของประเทศอังกฤษ และกฎหมายของประเทศอินเดียมาผสมผสานกับจารีตประเพณีอันดีงามของไทยบัญญัติขึ้นเป็นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน

**สำหรับวิวัฒนาการด้านแนวคิดในการจัดทำกฎหมายสากล
แบ่งได้ 4 กลุ่ม ดังนี้**

- 1) National Law School (สำนักกฎหมายธรรมชาติ)**
- 2) Positivism Law School (สำนักกฎหมายบ้านเมือง)**
- 3) Historical Law School (สำนักกฎหมายประวัติศาสตร์)**
- 4) Constitutionalism Law School (สำนักกฎหมายรัฐธรรมนูญนิยม)**

7.4.2 วิวัฒนาการของกฎหมายไทย

เดิมกฎหมายของไทยนั้นมีที่มาจากจารีตประเพณี ศาสนา รวมไปถึงพระราชโองการของพระมหากษัตริย์ ในสมัยสุโขทัยซึ่งมีการปกครองแบบพ่อปกครองลูก ต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยาได้รับอิทธิพลการปกครองในรูปแบบทวารวดี จึงมีการสร้างกฎหมายที่เรียกว่า “พระราชสาส์น” ซึ่งในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงได้จัดให้มีการรวบรวมกฎหมายขึ้นใหม่เรียกว่า “กฎหมายตราสามดวง”

ภายหลังการเข้าสู่ยุคแห่งการล่าอาณานิคมของประเทศตะวันตก ในประเทศไทยได้รับผลกระทบทำให้เกิดเหตุการณ์สำคัญก็คือการสูญเสียอำนาจอธิปไตยในทางศาล เนื่องจากประเทศตะวันตกเหล่านี้เห็นว่ากฎหมายของประเทศไทยที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนั้นไม่เป็นธรรม

เมื่อมีปัญหาหรือคดีเกิดขึ้นจึงไม่ยอมขึ้นศาลไทย และบีบบังคับให้รัฐบาลไทยทำสนธิสัญญาซึ่งเรียกว่า “สิทธิสภาพนอกอาณาเขต” เพื่อให้มีการจัดตั้งศาลกงสุล หรือศาลต่างประเทศขึ้นสำหรับการพิจารณาคดีของคนชาตินั้นๆ โดยเฉพาะ กระทั่งในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้มีการส่งราชการและพระบรมวงศานุวงศ์ไปศึกษากฎหมายที่ต่างประเทศ เพื่อนำความรู้มาพัฒนากฎหมาย รวมถึงจ้างผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายจากต่างประเทศมาเป็นที่ปรึกษา ต่อมาทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้มีการตรวจแก้ไข และปรับปรุงกฎหมายขึ้นใหม่โดยตั้งคณะกรรมการซึ่งมีพระบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ (พระบิดาแห่งกฎหมายไทย) เป็นประธาน โดยร่างประมวลกฎหมายอาญาขึ้นก่อน (ในสมัยนั้น คือ กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127)

ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 6 ก็ทรงแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และมีการประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2468 แรกเริ่มเดิมทีเพียง 2 บรรพ คือบรรพ 1 ว่าด้วยบทเบ็ดเสร็จทั่วไป และบรรพ 2 ว่าด้วยหนี้ หลังจากนั้นก็มีการร่างบรรพอื่นๆขึ้นจนครบ 6 บรรพ ในภายหลัง

ในการปฏิรูประบบกฎหมายนี้ทำให้ประเทศไทยได้รับเอาระบบซีวิลลอว์ (Civil Law) มาใช้ในการบัญญัติกฎหมายซึ่งเป็นระบบเดียวกับประเทศฝรั่งเศสและเยอรมัน ซึ่งมีกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษรทำให้ง่ายแก่การศึกษาและนำมาใช้เป็นแบบอย่าง ประเทศไทยจะได้รับเอกราชทางศาลกลับคืนมา

7.5 กฎหมายกับสังคม

กฎหมายกับสังคม เป็นการศึกษาถึงกลไกของกฎหมายต่างๆ ที่จัดระเบียบหรือกำหนดโครงสร้างของสังคม

7.5.1 แนวคิดในการจัดทำกฎหมายในสังคม

แนวคิดตามหลักทฤษฎีโดย The Rule of Law หรือ “หลักนิติธรรม” หมายความว่า รัฐใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการปกครองประเทศและผู้ปกครองจะต้องใช้อำนาจตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้เท่านั้น แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายอาญา โดยกฎหมายทั้งสองประเภทมีเจตนารมณ์ในการประกาศใช้ดังนี้

1) เจตนารมของกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้แก่

1.1) เพื่อกำหนดความสัมพันธ์ถึงสิทธิและหน้าที่ระหว่างเอกชน
ด้วยกัน

1.2) เพื่อกำหนดสภาพบังคับ โดยการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน
เป็นจำนวนเงิน

2) เจตนารมณ์ของกฎหมายอาญา ได้แก่

2.1) เพื่อใช้เป็นกลไกในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม

2.2) เพื่อกำหนดบทลงโทษทางอาญา ได้แก่ การประหารชีวิต จำ
คุก กักขัง ปรับ ริบทรัพย์สิน

2.3) บุคคลจะแก้ตัวว่าไม่รู้กฎหมายเพื่อให้พ้นจากความรับผิดชอบ

7.5.2 ความสำคัญของกฎหมายต่อสังคม

1. เป็นเครื่องมือของรัฐในการปกครองประเทศ
2. กำหนดกติกาเพื่อสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคม
- 3.คุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และกำหนดหน้าที่ของสมาชิกในสังคม เพื่อให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

7.5.3 การแบ่งประเภทสังคม

1) ระดับสังคมเอกชน

1.1) ความสัมพันธ์ของคู่กรณี ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนกับเอกชนด้วยกัน โดยวิธีการทำนิติกรรมสัญญา คือ การกำหนดสิทธิและหน้าที่บังคับระหว่างกัน เช่น การกำหนดสิทธิของผู้เช่าและผู้ให้เช่าตามสัญญาเช่า คู่กรณีอาจจะเป็นบุคคลธรรมดา หรือ อาจจะเป็นนิติบุคคลก็ได้

2) ระดับสังคมมหาชน ได้แก่

1. ความสัมพันธ์หรือสิทธิและหน้าที่ระหว่างรัฐกับเอกชน
2. รัฐมีสถานะที่เหนือกว่าเอกชน
3. กระทบไปเพื่อประโยชน์ของเอกชน เช่น

2.1 กฎหมายรัฐธรรมนูญ

2.2 กฎหมายปกครอง ได้แก่ กฎหมายหลายฉบับที่บัญญัติอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองที่มีต่อผู้อยู่ใต้ปกครอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน เช่น พระราชบัญญัติปกครองท้องถิ่น พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด

2.3 กฎหมายอาญา

3) ระดับสัมพันธภาพระหว่างประเทศ ได้แก่

1. กฎหมายที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐต่อรัฐ
2. รัฐกับองค์กรระหว่างประเทศ
3. องค์กรระหว่างประเทศกับองค์กรระหว่างประเทศ
4. ไม่มีสภาพบังคับ
5. สนธิสัญญา

โดยหลักการพื้นฐานที่รัฐแต่ละรัฐมีสถานะเท่าเทียมกัน แบ่งออกเป็น 3
แผนก คือกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง กฎหมายระหว่างประเทศ
แผนกคดีบุคคล และกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีอาญา

7.5.4 สภาพบังคับของกฎหมาย

ศาลในประเทศไทยที่มีอำนาจตัดสินคดีในประเทศมีดังต่อไปนี้

- 1) ศาลรัฐธรรมนูญ**
- 2) ศาลปกครอง**
- 3) ศาลยุติธรรม**
- 4) ศาลทหาร**

การพิจารณาคดีของศาลไทย มีลักษณะเป็นระบบศาลคู่ กล่าวคือ เป็นศาลคู่ขนานซึ่งแต่ละศาลมีอำนาจในการตัดสินคดีของตนเอง ไม่สามารถอุทธรณ์ระหว่างศาลได้ เช่น หากศาลฎีกาซึ่งเป็นศาลยุติธรรมตัดสินแล้ว คู่ความไม่สามารถอุทธรณ์ไปศาลรัฐธรรมนูญได้อีก

7.6 กฎหมายกับการเมือง

คำว่า “การเมือง” หมายถึง งานที่เกี่ยวกับรัฐหรือแผ่นดิน หรือกิจการ
อำนาจ หรือการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน

กฎหมายกับการเมือง จึงหมายถึง การศึกษาถึงกลไกของกฎหมายที่มี
บทบาทเข้าไปกำหนดโครงสร้างของสถาบันการเมือง กฎหมายดังกล่าวนี้
ได้แก่ กฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ

7.6.1 แนวคิดในการจัดทำกฎหมายธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญ หมายถึง ระเบียบว่าด้วยการปกครองประเทศ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือระเบียบว่าด้วยการใช้อำนาจอธิปไตยของ รัฐนั่นเอง ด้วยเหตุนี้กฎหมายธรรมนูญจึงหมายถึงกฎเกณฑ์แบบแผนเกี่ยวกับการจัดตั้งองค์กรผู้ใช้อำนาจอธิปไตยว่ามีองค์กรอะไรบ้าง เช่น ประมุขแห่งรัฐ รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล เป็นต้น เพื่อกำหนดที่มา อำนาจหน้าที่ ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างกันและกันขององค์กรเหล่านี้ รวมถึงความสัมพันธ์กับประชาชนด้วย อนึ่งรัฐธรรมนูญที่ดีนั้นจะต้องรับรองและต้องประกันสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของประชาชนด้วย

7.6.2 แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ

1) แนวคิดเชิงอุดมการณ์ทางการเมืองแบบเสรีนิยมประชาธิปไตย เห็นว่ารัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด เพราะรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่ถูกสร้างขึ้นจากสัญญาประชาคม (Social Contract)

2) แนวคิดเชิงกระบวนการในการตรารัฐธรรมนูญ เห็นว่ารัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด เพราะกระบวนการในการจัดทำรัฐธรรมนูญต่างไปจากกฎหมายทั่วไปที่ตราโดยรัฐสภา เนื่องจากการจัดทำรัฐธรรมนูญจะมีกระบวนการพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดทำรัฐธรรมนูญภายใต้ระบอบประชาธิปไตยจำเป็นต้องมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมไม่โดยตรงก็โดยอ้อม เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

3) แนวคิดเชิงที่มาของอำนาจในการจัดทำรัฐธรรมนูญ เห็นว่า รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดเพราะอำนาจในการก่อตั้งองค์กรทางการเมือง (pouvoir constituant) ที่จัดให้มีรัฐธรรมนูญนั้นสูงสุด อำนาจในการก่อตั้งองค์กรทางการเมืองและให้กำเนิดรัฐธรรมนูญเป็นที่มาโดยตรงของ รัฐธรรมนูญเป็น “ผู้สร้าง” รัฐธรรมนูญ เมื่อรัฐธรรมนูญเกิดขึ้น รัฐธรรมนูญก็สร้างองค์กรทางการเมืองโดยมอบให้ใช้อำนาจต่างๆ ดังนี้ รัฐธรรมนูญจึงเป็นกฎหมายสูงสุด

4) แนวคิดเชิงเนื้อหา รัฐธรรมนูญ เห็นว่ารัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด เพราะรัฐธรรมนูญจัดตั้งองค์กรทางการเมืองขึ้น และจัดแบ่งแยกการใช้ อำนาจอธิปไตย อีกทั้งยังรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล กำหนดขอบเขตในการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลด้วย

7.6.3 ความเป็นมาของรัฐธรรมนูญ

- 1) รัฐธรรมนูญที่มาจากวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ การเมือง การปกครอง ซึ่งเกิดจากความตกลงร่วมกันในรูปแบบต่างๆ ระหว่างผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครอง เช่น รัฐธรรมนูญอังกฤษ
- 2) รัฐธรรมนูญที่มาพร้อมกับการสถาปนารัฐใหม่ เช่น รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา
- 3) รัฐธรรมนูญที่มาจากการช่วงชิงอำนาจ โดยการปฏิวัติ รัฐประหาร เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557
- 4) รัฐธรรมนูญที่มาจากประชาชน เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 หรือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งเป็นธรรมนูญที่ได้รับการรับรองโดยการลงประชามติของประชาชน

7.6.4 รูปแบบในการจัดทำรัฐธรรมนูญ

1) รัฐธรรมนูญแบบลายลักษณ์อักษร

1. ถือเป็นกฎหมายสูงสุด

2. กฎหมายอื่นจะมาขัดแย้งไม่ได้

3. การแก้ไขรัฐธรรมนูญประเภทนี้ย่อมต้องมีความยุ่งยากสลับ

ซับซ้อนมากกว่าการแก้ไขกฎหมายธรรมดา

2) รัฐธรรมนูญแบบไม่เป็นลายลักษณ์อักษร

เป็นรูปแบบของรัฐธรรมนูญที่อาศัยจารีตประเพณี

ขนบธรรมเนียมปฏิบัติของสถาบันทางการเมือง การปกครอง ตลอดจน

คำพิพากษาของศาลยุติธรรมและข้อตกลงเฉพาะเรื่องร่วมกันระหว่างผู้

ปกครองกับประชาชน รัฐธรรมนูญประเภทนี้ จึงสามารถแก้ไข

7.6.5 ประวัติการจัดทำรัฐธรรมนูญ

1) ประวัติการจัดทำรัฐธรรมนูญสากล

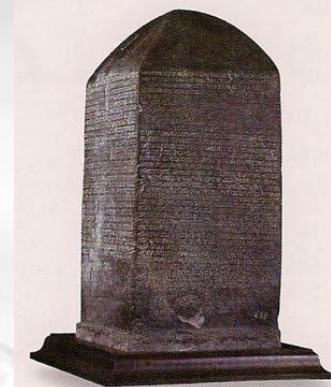
เริ่มต้นจากการจัดทำรัฐธรรมนูญประเทศอังกฤษ โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งหลายประเทศได้ให้การยอมรับ และนำไปเป็นแนวทางในการจัดทำรัฐธรรมนูญในประเทศของตน เช่น ประเทศฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกา ตามปรากฏในเอกสารต่างๆ ดังนี้

- Magna Carta เป็นกฎบัตรถือว่าเป็นรัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรฉบับแรกของอังกฤษ จัดทำเมื่อ ค.ศ. 1215
- Petition of Right เป็นเอกสารที่บังคับให้พระเจ้า Charles แห่งอังกฤษ จัดทำเมื่อ ค.ศ. 1628

- Bill of Right เป็นข้อตกลงร่วมกันระหว่างพระเจ้า William แห่งอังกฤษ

- รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา ค.ศ 1787 เป็นการบัญญัติหลักการคุ้มครองเสรีภาพของประชาชนด้วยการสถาปนาหลักการแบ่งแยกอำนาจ โดยเด็ดขาด ซึ่งเป็นระบบประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกาโดยเฉพาะ

- ปฏิญญาแห่งสิทธิมนุษยย์และพลเมืองของฝรั่งเศส เป็นเอกสารที่นับว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกของฝรั่งเศส จัดทำเมื่อ ค.ศ. 1789 มีหลักสำคัญในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

2) ประวัติการจัดทำรัฐธรรมนูญไทย

สมัยสุโขทัยตอนต้น ในรัชกาลพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ได้วางรูปการปกครองแบบพ่อปกครองลูก หรือระบอบปิตุลาธิปไตยนั้น ได้มีการประดิษฐ์หลักศิลาจารึกขึ้น

ต่อมาในสมัยสุโขทัยตอนปลายถึงอยุธยา ซึ่งได้มีการวางรูปการปกครองแบบเทวสิทธิ์ หรือ ระบอบเทวราชาซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจปกครองโดยมีพันธะผูกพันกับหลักธรรมคำสอนทางศาสนาโดยเฉพาะหลักทศพิธราชธรรม หรือบัญญัติ 10 ประการของกษัตริย์นั้น

ประเทศไทยได้ปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เรื่อยมากระทั่งปี พ. ศ. 2475 ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อ 24 มิถุนายน พ. ศ. 2475 โดยการเข้ายึดอำนาจการปกครองของ “คณะราษฎร” จึงมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตั้งแต่นั้นและมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแรก เรียกว่า พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. 2475 ซึ่งถือว่าเป็นธรรมนูญชั่วคราว

**ส่วนรัฐธรรมนูญที่ถือว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับถาวรฉบับแรก คือ
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475 ประกาศใช้เมื่อ 10
ธันวาคม 2475 ทำให้วันที่ 10 ธันวาคม ของทุกปีถือเป็นวันรัฐธรรมนูญ**

**ปัจจุบันประเทศไทยได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญมาแล้วจำนวน
19 ฉบับ ซึ่งในบรรดารัฐธรรมนูญและธรรมนูญการปกครองของไทยทุก
ฉบับได้มีการวิเคราะห์แยกแยะหลักการสำคัญๆ ดังนี้**

- (1) อำนาจอธิปไตยและการใช้อำนาจอธิปไตย**
- (2) รูปแบบรัฐ ประเทศไทยจัดว่าเป็นรัฐเดี่ยว**

(3) ประมุขแห่งรัฐ กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าให้เทิดทูน พระมหากษัตริย์ เป็นสถาบันสูงสุด และดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะผู้ใดจะละเมิด มิได้ ทั้งพระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นของประชาชน โดยใช้อำนาจนิตินบัญญัติผ่านทางรัฐสภาอำนาจบริหารผ่านทางคณะรัฐมนตรี และอำนาจตุลาการผ่านทางศาล ซึ่งจะใช้ในพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์ แต่ในความเป็นจริงอำนาจเหล่านี้มีองค์กรต่างๆ เป็นผู้พิจารณา จึงเป็นเพียงรูปแบบที่กำหนดให้สอดคล้องกับระบอบการปกครองแบบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(4) สิทธิเสรีภาพและหน้าที่ของประชาชน สำหรับสาระสำคัญในส่วนนี้ นั่นคือ การคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน

7.7 กฎหมายกับเศรษฐกิจ

“เศรษฐกิจ” หมายถึง การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดในสังคมที่ทำให้เกิดการผลิต การจำหน่ายจ่ายแจก และการบริโภคใช้สอยสิ่งต่างๆ เพื่อบำบัดความต้องการอันสูงสุดของสมาชิกในสังคมคั้งนั้น การศึกษากฎหมายกับเศรษฐกิจ หมายถึง การศึกษากฎเกณฑ์ของกฎหมายต่างๆ ของสังคมที่เอื้ออำนวยหรือก่อให้เกิดการบรรลุผลต่อการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดในสังคมที่ทำให้เกิดการผลิต การจำหน่ายจ่ายแจก และการบริโภคเพื่อตอบสนองความต้องการอันสูงสุดของสมาชิก ในสังคมด้วยดุลยภาพอันเหมาะสมและเป็นธรรม

เช่น ในสหรัฐอเมริกา ได้มีการจัดการเรียนการสอนวิชากฎหมาย เรียกว่า Economic Jurisprudence ซึ่งเป็นวิชาที่ศึกษาถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจ และรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสฉบับปัจจุบัน ได้มีการบัญญัติโครงสร้างทางเศรษฐกิจไว้ด้วย

7.1.1 แนวคิดในการจัดทำกฎหมายเพื่อจัดโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

มีแนวคิดดังนี้

1) แนวคิดดั้งเดิม “ระบบเศรษฐกิจจะมีทิศทางอย่างไรจะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น” หมายความว่า “กฎหมายเป็นผู้กำหนดแนวทางในทางเศรษฐกิจ”นั่นเอง

2) แนวคิดปัจจุบัน เป็นลักษณะกฎหมายที่รัฐจำเป็นต้องเข้ามาแทรกแซงทางเศรษฐกิจมากขึ้น

แนวคิดที่ว่า “กฎหมายเป็นผู้รับใช้เศรษฐกิจ” หรือ “กฎหมายเป็นเครื่องมือในการทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางเศรษฐกิจ” หมายความว่า เป็นหน้าที่ของรัฐจะต้องจัดทำกฎหมายให้สอดคล้องกับความเป็นจริงทางเศรษฐกิจในระบบเศรษฐกิจในตลาดปัจจุบัน

7.7.2 กฎหมายเศรษฐกิจของไทย

หลักทั่วไปในการแทรกแซงระบบเศรษฐกิจ คือ “รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านเศรษฐกิจสนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบเสรีและเป็นธรรมโดยอาศัยกลไกตลาด และสนับสนุนให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน โดยต้องยกเลิกและละเว้นการตรากฎหมายและกฎเกณฑ์ที่ควบคุมธุรกิจซึ่งมีบทบัญญัติที่ไม่สอดคล้องกับความจำเป็นทางเศรษฐกิจ และต้องไม่ประกอบกิจการที่มีลักษณะเป็นการแข่งขันกับเอกชนเว้นแต่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ รักษาผลประโยชน์ส่วนรวม หรือการจัดให้มีสาธารณูปโภค”

สรุปได้ว่า โดยทั่วไปแล้วกฎหมายในประเทศไทยจะปล่อยให้กลไกตลาดเป็นไปอย่างเสรี แต่รัฐจะเข้าไปแทรกแซงเฉพาะที่จำเป็นเพื่อคุ้มครองประชาชนของคนในประเทศเท่านั้น

กฎหมายที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจที่สำคัญ เช่น

1) กฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากร

มีอยู่ 3 ฐาน คือ (1) ภาษีที่เก็บจากฐานรายได้ (2) ภาษีที่เก็บจากฐานการบริโภค และ (3) ภาษีที่เก็บจากฐานการมีทรัพย์สิน

2) กฎหมายเกี่ยวกับการปลอมเงินตรา

3) กฎหมายห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา

พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 อัตราที่กฎหมายกำหนดบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 654 คือ อัตราร้อยละ 15 ต่อปี หากเจ้าหนี้ให้ลูกหนี้เกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดเจ้าหนี้ย่อมต้องรับโทษทาง

4) กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค

กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทยแบ่งเป็นสองประเภท กล่าวคือ กฎหมายที่มีลักษณะป้องกันและปราบปราม เช่น พระราชบัญญัติยา พ. ศ. 2510 พระราชบัญญัติอาหาร พ. ศ. 2522 พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ. ศ. 2535 ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดแนวทางให้ผู้ประกอบการธุรกิจปฏิบัติตาม หากฝ่าฝืนก็จะมีโทษทางอาญา ในจำนวนนี้มีการรวบรวมกฎหมายกว่า 60 ฉบับ ยกตัวอย่างกฎหมายกลางในการคุ้มครองผู้บริโภคและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้บริโภคเป็นอย่างมาก ได้แก่

4.1) พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ. ศ. 2522

กฎหมายนี้เป็นกฎหมายที่คุ้มครองประชาชนผู้บริโภคมิให้ถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้ประกอบการ ผู้เกี่ยวข้องที่สำคัญโดยมีบทบัญญัติแห่ง

เช่น คำว่า “ซื้อ” ในพระราชบัญญัตินี้หมายความว่ารวมถึง เช่า เช่าซื้อ หรือ
ได้มาไม่ว่าด้วยประการใดๆ โดยให้ค่าตอบแทนเป็นเงินหรือผลประโยชน์
อย่างอื่น

คำว่า “ขาย” หมายความว่ารวมถึง ให้เช่า ให้เช่าซื้อ หรือจัดหาให้ไม่ว่าด้วย
ประการใดๆ โดยเรียกว่าตอบแทนเป็นเงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่น ตลอดจน
การเสนอหรือชักชวนเพื่อการดังกล่าว

คำว่า “สินค้า” หมายความว่า สิ่งของที่ผลิตหรือมีไว้เพื่อขาย

คำว่า “บริการ” หมายความว่า การรับจัดทำกรงาน การใช้สิทธิใดๆ
หรือการให้ใช้ หรือประโยชน์ในทรัพย์สินหรือกิจการใดๆ โดยเรียกว่า
ตอบแทนเป็นเงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่น แต่ไม่รวมถึงการจ้างแรงงาน
ตามกฎหมายแรงงาน

คำว่า “ผลิต” หมายความว่า ทำ ผสม ประสาน ประกอบ ประดิษฐ์ หรือแปรสภาพและหมายความรวมถึงการเปลี่ยนรูป การดัดแปลง การคัดเลือกหรือการแบ่งปันเป็นต้น

สำหรับคำว่า “ผู้บริโภค” หมายความว่า ผู้ซื้อหรือได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจ และหมายความถึงผู้ซึ่งได้รับการเสนอหรือการชักชวนจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกฎหมายฉบับนี้คือ ผู้ประกอบธุรกิจ เพื่อให้ซื้อสินค้าหรือรับบริการด้วยและ

“ผู้ประกอบธุรกิจ” หมายความว่า ผู้ขาย ผู้ผลิตเพื่อขาย ผู้ตั้งหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขาย หรือผู้ซื้อและขายต่อซึ่งสินค้าหรือผู้ให้บริการ และหมายความรวมถึงผู้ประกอบกิจการโฆษณาด้วย

ผู้บริโภคมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง ดังต่อไปนี้

- สิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ**
- สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ**
- สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ**
- สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาชดเชยความเสียหาย ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้**

การกระทำที่จะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติมี 3

ประเภท คือ 1) การขายสินค้าหรือบริการ 2) การโฆษณา 3) จะใช้ฉลากสินค้า
ทั้งนี้ หน่วยงานที่ดูแลกฎหมายฉบับนี้ คือ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

4.2) พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ. ศ. 2540

พระราชบัญญัติข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมบัญญัติขึ้นมาเพื่อให้ข้อตกลงที่มีลักษณะที่ไม่เป็นธรรม บังคับได้เท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีเท่านั้น

5) กฎหมายแรงงานและประกันสังคม

การจ้างแรงงานจะเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 575- 586 ซึ่งต้องมีสัญญาตามที่กฎหมายกำหนดไว้ มีการระบุนอัตราร่างไว้อย่างชัดเจน จะมีกำหนดระยะเวลาจ้างไว้หรือไม่ก็ได้การเลิกสัญญามีเงื่อนไขที่จำกัดมากเพราะจะก่อให้เกิดการเสียหายแก่ลูกจ้างไม่ได้เป็นอันขาด ถ้าเลิกจ้างโดยไม่ มีเหตุอันสมควร นายจ้างจะต้องจ่ายค่าเสียหายแก่ลูกจ้างด้วย

และหากมีข้อพิพาทระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง ในประเทศไทยก็มีศาล ชำนาญพิเศษซึ่งจะเข้ามาดูแลคดีแรงงาน คือ ศาลแรงงาน

เมื่อถูกจ้างเข้าสู่กระบวนการประกันสังคมตามกฎหมาย ถูกจ้างรายนั้นก็
จะได้รับสิทธิประโยชน์ 7 ประการคือ

(1) ประโยชน์ทดแทนในกรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย

(2) ประโยชน์ทดแทนในกรณีคลอดบุตร

(3) ประโยชน์ทดแทนในกรณีทุพพลภาพ

(4) ประโยชน์ทดแทนในกรณีตาย

(5) ประโยชน์ทดแทนในกรณีสงเคราะห์บุตร

(6) ประโยชน์ทดแทนในกรณีชราภาพ

(7) ประโยชน์ทดแทนในกรณีว่างงาน (ยกเว้นกรณีบุคคลประกัน
ตนเองตามกฎหมาย)

สรุป

“ที่ใดมีสังคมที่นั่นมีกฎหมาย”

**“รัฐ” ถือเป็นสังคมซึ่งประกอบไปด้วย ดินแดน ประชากร และอำนาจ
อธิปไตย ฉะนั้นในสังคม (รัฐ) จึงจำเป็นต้องมีกฎหมาย และกฎหมายที่ดีนั้นจะ
ต้องอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ ซึ่งถือเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐในการปกครอง
ประชากรของประเทศ กฎหมายอื่นใดจะขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญมิได้ ตาม
หลักทฤษฎี “สัญญาประชาคม” เนื่องด้วยมนุษย์ทุกคนย่อมมีสิทธิ และเสรีภาพ
ของตน การที่รัฐจะมีอำนาจในการปกครองนั้นก็เพราะประชาชนทั้งหลายได้ยิน
ยอมให้รัฐสามารถจำกัดสิทธิ และเสรีภาพเหล่านั้นของตน ดังนั้น รัฐธรรมนูญจะ
ต้องเทิดทูนไว้ซึ่งสิทธิ และเสรีภาพของปัจเจกชนเหนือสิ่งอื่นใดและผู้ปกครอง
จะดำเนินการปกครองตามอำเภอใจให้ผู้อยู่ใต้ปกครองได้รับความเดือดร้อนมิได้
เป็นอันขาด การกระทำของผู้ปกครองจะมีได้เฉพาะกรณีที่กฎหมายให้อำนาจไว้**